

آپدیت تیر ۱۴۰۵

بررسی تله‌های تستی

نکات مهم

خلاصه

خلاصه درس حقوق رسانه

منبع اصلی: انتشارات سمت / منبع دانشگاه پیام نور (دکتر باقر انصاری)

مناسب برای //
حقوق و سایر رشته‌های مرتبط

نویسنده جزوه //
تیم تالیف بژیک

نوع فایل //
خلاصه میکرو طبقه‌بندی شده

کیفیت //
تضمین ۱۰۰٪ مطالب

۲

ساعت مطالعه

۱۰۰٪

پوشش نکات

۱۹

صفحه مفید

حقوق رسانه

حقوق رسانه یا ارتباط جمعی، حقوق آزادی‌ها و قواعد حقوقی راجع به ارتباطات جمعی را مطالعه می‌کند و هدف آن تنظیم و تضمین تعامل بین چهار عنصر اصلی (برقرارکننده، دریافت‌کننده، پیام و وسیله ارتباط) است.

بخش اول: بنیادهای نظریه حقوق رسانه

✓ حق برخورداری از آزادی بیان بنیادی‌ترین حق رسانه‌ها است که سایر آزادی‌ها (مانند آزادی مطبوعات، دسترسی به اطلاعات، حق انتقاد، استقلال و رهایی از سانسور) ریشه در آن دارند و به شدت از آن متاثرند.

آزادی بیان

✓ فلاسفه غالباً از «مطلق» آزادی بیان سخن می‌گویند، اما حقوقدانان از «حق» آزادی بیان صحبت می‌کنند؛ زیرا این حق در مقایسه با مطلق آزادی، قلمرو روشن، دارنده مشخص، محتوا، حدود و ضمانت‌اجراهای معینی دارد.

✓ آزادی بیان در معنای عام (مانند آمریکا) شامل آزادی گفتار، نوشتار، طرز پوشش لباس، برخورد در مناسبت‌های اجتماعی، تشکیل انجمن‌ها و برگزاری راهپیمایی‌ها می‌شود.

✓ آزادی بیان در معنای خاص (مانند فرانسه و آلمان) صرفاً به آزادی در بیان عقیده و نظر از طریق وسایل ارتباطی گفته می‌شود.

✓ در معنای خاص، آزادی بیان سایر آزادی‌های رسانه‌ای نظیر آزادی مطبوعات، کلام و ارتباطات را در بر گرفته و به معنای عدم محدودیت و نظارت قبلی بر انتشار (آزادی انتشار) است.

سیر تکاملی آزادی بیان: ابتدا یک حق طبیعی، سپس حق اساسی و سرانجام حق بشری است.

در مکتب حقوق طبیعی: آزادی بیان الهی است و در مقام اعمال آن، افراد نیاز به اجازه از دیگری ندارند.

به عنوان حق اساسی: در قوانین اساسی همه کشورها آمده و هیچ قانون عادی نمی‌تواند آن را حذف کند؛ ایجاد محدودیت صرفاً به موجب قانون اساسی و در حد مجاز آن ممکن است.

به عنوان حق بشری: حقوقی هستند که انسان‌ها به صرف انسان بودن (بدون در نظر گرفتن جنس، نژاد، قومیت، دین و مذهب) دارند و آزادی بیان جزو حقوق مدنی و سیاسی است که

دولت صرفاً مکلف به عدم ایجاد مانع در برابر آن است.

- ✓ در اسناد بین‌المللی مانند اعلامیه جهانی حقوق بشر، میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و اعلامیه قاهره (حقوق بشر اسلامی)، آزادی بیان به رسمیت شناخته شده است.
- ✓ آزادی بیان پیش از هر چیز به آزادی اندیشه وابسته است؛ آزادی اندیشه فرایندی است که عقیده و نظر محصولات آن هستند و این دو با یکدیگر متفاوت‌اند.
- ✓ ممنوعیت مواخذه افراد به دلیل اندیشه یا داشتن عقیده خاص، در اسناد بین‌المللی و اصل ۲۳ قانون اساسی ایران (ممنوعیت تفتیش عقاید) به صراحت پیش‌بینی شده است.
- ✓ آزادی ابراز عقیده مرحله بعدی آزادی اندیشه است؛ یعنی فرد مجاز به ابراز، کتمان و یا پس گرفتن بیان خود است.
- ✓ اشخاص حقیقی یا حقوقی در حقوق خصوصی، هم حق ابراز عقیده و هم حق سکوت دارند.
- ✓ اشخاص حقوق عمومی از حق سکوت یا امتناع از ابراز اطلاعات برخوردار نیستند، حق استرداد بیان را ندارند و صرفاً می‌توانند بیان منتسب به خود را تکذیب یا اصلاح کنند.
- ✓ آزادی اشاعه و ترویج عقاید به این معناست که اشخاص مایل به انتقال افکار دیگران، باید بدون وجود موانع، امکانات مادی لازم برای این امر را در اختیار داشته باشند.

آزادی تعیین مفاد، مخاطب و وسیله بیان

- ✓ آزادی تعیین مفاد بیان: انواع بیان از لحاظ مفاد به دسته‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، مذهبی، تجاری و جنسی تقسیم می‌شود؛ فایده این دسته‌بندی در حل تعارض بین انواع بیان‌ها یا سایر حقوق (نظیر حریم خصوصی) بر اساس میزان اهمیت آن‌ها است.
- ✓ آزادی تعیین مخاطب بیان: شخص در تعیین مخاطب خود آزاد است که به سه دسته بیان عمومی (برای اشخاص نامحدود)، خصوصی (برای اشخاص معین) و حساس (برای گروه‌های سنی زیر کودکان) تقسیم می‌شود.

دقت کنید: در بیان خصوصی، دریافت‌کننده پیام اصولاً بدون رضایت صریح یا ضمنی بیان‌کننده، حق اشاعه آن را ندارد.

- ✓ آزادی انتخاب وسیله بیان: آزادی بیان مستلزم آزادی در تعیین وسایل چاپی، صوتی، تصویری و چندرسانه‌ای است که از نظر دسترسی و اثرگذاری متفاوت‌اند.

آزادی دریافت بیان و جستجوی اطلاعات

- ✓ آزادی دریافت بیان: سانسور ویتترین و ممنوعیت استفاده از برخی وسایل گیرنده، از موارد نقض آزادی دریافت بیان است.
- ✓ آزادی در جستجوی اطلاعات: طبق ماده ۱۹ میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی، آزادی بیان شامل آزادی جستجوی اطلاعات نیز می‌شود.
- ✓ جان استوارت میل آزادی بیان را برای کشف حقیقت لازم می‌داند تا عقاید حق مستحکم شده و عقاید باطل به طور طبیعی محو شوند؛ اما ایراد این نظر آن است که برای دفاع از بیان‌های هنری، ادبی و فلسفی (که دنبال کشف حقیقت نیستند) قابل استناد نیست.
- ✓ دفاع از دموکراسی: آزادی بیان امکان مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌های اجتماعی و سیاسی و جلوگیری از فساد را از طریق گفتگوی مردم‌سالارانه فراهم می‌کند.
- ✓ حمایت از استقلال فردی: بر این مبنا، حتی از بیان‌های بی‌فایده نیز حمایت می‌شود، زیرا بازداشتن جامعه از بیان مطالب، به رشد شخصیت افراد لطمه می‌زند.

دقت کنید: جلوگیری از اظهار نظر دیگران پیامدهای ناگواری دارد: قضاوت‌های عقلایی را ناممکن می‌سازد، به خودرایی دامن می‌زند، جامعه را از تحول باز می‌دارد و توجه عمومی را از ⚠ مشکلات واقعی منحرف می‌سازد.

تفاوت آزادی در نگاه لیبرالیستی و نگاه اسلامی

- ✓ در نظام لیبرالیستی همه انواع بیان آزاد است، اما در نظام اسلامی حدود خاصی نظیر ممنوعیت توهین به مقدسات یا ارتداد وجود دارد و بیان حق و باطل تحت عنوان امر به معروف و نهی از منکر واجب شمرده شده است.
- ✓ در ماده ۲۲ اعلامیه حقوق بشر اسلامی، حق برخورداری از آزادی بیان بلافاصله در کنار حق امر به معروف و نهی از منکر آورده شده است؛ مکارم شیرازی نیز تاکید دارد سکوت علمای اسلام در برابر جایگزینی حق و باطل جایز نیست.
- ✓ در نظام حقوقی ایران، اصل هشتم قانون اساسی بر وظیفه همگانی و متقابل دولت و مردم در خصوص دعوت به خیر و امر به معروف و نهی از منکر تاکید کرده است.

آزادی اطلاعات